

Obsah

ÚVODNÍ SLOVO	9		
O PROJEKTU SYSTÉMOVÝ ROZVOJ A PODPORA NÁSTROJŮ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ	10		
PROČ POTŘEBUJEME INOVACE?	11		
• Témata vycházející z Analýzy inovací byla pro účely tvorby metodických materiálů seskupena z hlediska dítěte a jeho prostředí	11		
• Průřezové principy inovativních postupů a služeb	11		
VYMEZENÍ POJMŮ	12		
– Nejlepší zájem dítěte	12		
– Ohrožené dítě	12		
– Potřeby dítěte	12		
– Rodičovské kompetence	12		
– Respektování názoru a participace dítěte	12		
– Podpůrné služby pro rodiny s dětmi	12		
– Síť služeb pro ohrožené děti a rodiny	12		
– Preventivní služba	12		
– Sociální inovace	12		
DEFINICE INOVATIVNÍCH PŘÍSTUPŮ	13		
PRŮŘEZOVÉ PRINCIPY INOVATIVNÍCH PŘÍSTUPŮ	14		
• Koordinovaná podpora dítěte a rodiny jako základní princip sítě služeb pro (ohrožené) děti a jejich rodiny	14		
– Co je koordinovaná podpora a její základní principy	14		
– Minimální klíčové momenty koordinované podpory	14		
• Ověření dopadu služby na klienta	15		
– Evaluace služeb	15		
– Zjišťování efektivity služby a jejího dopadu na cílovou skupinu	15		
– Podmínky evaluace	16		
– Měření dopadu služby v rámci systému služeb pro děti a rodiny	16		
– Nástroje evaluace	16		
– Měření efektivity – shrnutí	17		
• O nás, ale s námi – proč je důležitá participace dětí	17		
– Proč by měl být názor dítěte, mladého člověka pro nás důležitý a co slovo participace znamená?	17		
– Dítě nemá být objektem, ale partnerem	18		
– Děti a mladí dospělí jako poradci MPSV	18		
– Shrnující doporučení: Zkušenosti dětí a mladých dospělých	19		
DĚTI SE SPECIFICKÝMI POTŘEBAMI V OBLASTI DUŠEVNÍHO ZDRAVÍ	22		
• Principy podpory dítěte a rodiny	22		
– Včasnost péče	22		
– Pozornost soustředěná na příčinu	22		
– Individuální přístup	22		
– Aktivní zapojení dítěte a rodiny	23		
– Práce s přirozeným prostředím dítěte, komplexní podpora rodiny	23		
– Komplexnost a provázanost péče	23		
– Podpora dítěte a rodiny v přirozeném prostředí, preference terénních a ambulantních služeb	23		
• Shrnutí: Doporučení k tématu Děti se specifickými potřebami v oblasti duševního zdraví	24		
DĚTI OHROŽENÉ RIZIKOVÝM UŽÍVÁNÍM NÁVYKOVÝCH LÁTEK	25		
• Principy podpory dítěte a rodiny	25		
– Komplexnost a kombinace mnohočetných strategií	25		
– Kontinuita působení a systematickosti plánování	25		
– Cílenost a adekvátnost intervencí i forem působení	26		
– Včasný začátek preventivních a léčebných aktivit	26		
– Důraz na interakci a zapojení dětí	26		
– Denormalizace užívání návykových látek	27		
– Podpora protektivních faktorů	27		
– Zapojování více aktérů sítě	27		
• Shrnutí: Doporučení k tématu Děti ohrožené rizikovým užíváním návykových látek	27		

DĚTI A MLÁDEŽ S RIZIKOVÝMI PROJEVY CHOVÁNÍ

- Principy podpory dítěte a rodiny 28
 - Síť 28
 - Spolupráce se školou 28
 - Multidisciplinarita 28
 - Kyberprostor 28
 - Mobilita 29
 - Vzory 29
 - Komunita 29
- Shrnutí: Na co se zaměřit, když chceme předcházet rizikovému chování dětí 29

POSILOVÁNÍ RODIČOVSKÝCH KOMPETENCÍ 32

- Principy podpory dítěte a rodiny 32
 - Rodičovské kompetence jsou zásadně posuzovány prostřednictvím potřeb dítěte 32
 - Potřeby dětí zůstávají stejné, mění se ale intenzita jejich naplňování 32
 - Potřeby dětí je třeba vždy posuzovat komplexně a ve vzájemných souvislostech 32
 - Naplnění základních materiálních potřeb rodiny je předpokladem naplnění dalších potřeb dítěte 32
 - Podpora rodiny musí být založena na vzájemné důvěře 32
 - Podpora rodině musí být zásadně přiměřená 32
 - Podpora rodině musí být k dispozici včas, ideálně na úrovni prevence 33
 - Podpora poskytovaná rodině musí být dostatečně flexibilní 33
- Zavádění inovativních přístupů a služeb do praxe 33
 - Edukace aktérů podpůrné sítě 33
 - Aktivizace rodičů a rodiny 33
 - Osvěta veřejnosti 33
 - Podpora implementace mezioborové případové práce do praxe 33
 - „Změna myšlení“ 33
 - Posílení finančních prostředků určených na prevenci 33
- Shrnutí: Nechme rodiče být rodiči 34

MINIMALIZACE DOPADŮ ROZVODOVÉ ČI ROZCHODOVÉ SITUACE RODIČŮ NA DĚTI 35

- Principy služeb pro děti ohrožené rodičovským sporem 35
 - Ponechání odpovědnosti za rozchod výhradně v rukou rodičů 35
 - Jednoznačné vymezení rolí všech zúčastněných aktérů 35
 - Koordinace podpory rodiny 35
 - Pozornost soustředěná na řešení sporu 35
 - Důraz na nejlepší zájem dítěte 36
 - Prevence sporů 36
 - Zajištění podpory dítěti 36
 - Šetrná práce s názorem dítěte 36
 - Princip rychlosti 36
- Shrnutí: Děti ohrožené rodičovským sporem 37

PREVENCE A VČASNÁ IDENTIFIKACE OHROŽENÍ DÍTĚTE VE ŠKOLE 38

- Principy podpory dítěte a rodiny 38
 - Bezpečné a přijímající prostředí a zapojení dětí 38
 - Členové rodiny dítěte jsou vnímáni jako partneři školy a jsou vždy zapojeni do řešení situace 38
 - Východiskem práce je nejlepší zájem dítěte odvozený z vyhodnocených potřeb dítěte 39
 - Podpora dítěte probíhá na základě plánované a koordinované multidisciplinární spolupráce 39
- Shrnutí: Doporučení k tématu Prevence a včasná identifikace ohrožení dítěte ve škole 40

DĚTI V PROBLÉMOVÉ SITUACI PROJEVUJÍCÍ SE ZÁŠKOLÁCTVÍM 41

- Principy podpory dítěte a rodiny 41
 - Preventivní charakter 41
 - Komplexnost služby (příčiny + podpora rodině) 41
 - Síťování a spolupráce 41
 - Včasnost intervence 42
 - Služba na míru potřebám 42
 - Edukativní charakter služby (podpora + prevence) 42
 - Návaznost opatření 42
 - Mezioborovost 42
 - Koordinovaná podpora dítěte a rodiny 42

- Shrnutí: Co by měla splňovat komplexní služba zaměřená na řešení záškoláctví a další formy rizikového chování dětí 43

RODIČE SE ZKUŠENOSTÍ OPAKOVANÉHO ODEBRÁNÍ DÍTĚTE Z PĚČE 46

- Principy podpory dítěte a rodiny navazující na intervenci pracovníka OSPOD 46
 - Multidisciplinarita 46
 - Průběžné informování všech členů rodiny o současné situaci a o procesu 46
 - Empowerment členů rodiny (především rodičů) a pozitivní přístup k práci s nimi 46
 - Práce s celou rodinou a zohlednění názoru dítěte 47
 - Individuální přístup k rodině a zohledňování specifik dané rodiny 47
 - Práce probíhá na základě dlouhodobého plánu 47
- Dále uvádíme ukazatele, které mohou posloužit k sebehodnocení všech zapojených profesionálů 47
 - Kvalitativní ukazatele 47
 - Kvantitativní ukazatele 47
- Shrnutí: Jak by měla vypadat efektivní spolupráce s rodinou, kde došlo k opakovanému odebrání dítěte 48

PRÁCE S BIOLOGICKOU RODINOU DÍTĚTE VYRŮSTAJÍCÍHO V NÁHRADNÍ RODINNÉ PĚČI 49

- Principy podpory dítěte a rodiny 49
 - Kontinuita ve vztazích 49
 - Důležitost rodičů a rodin 49
 - Proaktivní přístup k rodičům i k dětem 49
 - Včasná podpora rodiče 49
 - Týmová spolupráce 49
 - Sdílené rodičovství 50
 - Koordinovaná podpora dítěte a rodiny 50
- Shrnutí: „Pomoci rodiči znamená pomoci dítěti“ 51

ŘEŠENÍ SITUACE DĚTÍ DLOUHODOBĚ UMÍSTĚNÝCH V ÚSTAVNÍ VÝCHOVĚ 52

- Principy podpory dítěte a rodiny 52
 - Důraz na systematickou a intenzivní práci s rodinou dětí 52
 - Budování vztahu rodič–dítě 52

- Podpora procesu osamostatnění 52
- Zajištění co nejpřirozenějšího prostředí pro děti 52
- Shrnutí: Doporučení k tématu Řešení situace dětí dlouhodobě umístěných v ústavní výchově 53

ZÁVĚREM: INOVOVAT MŮŽE KAŽDÝ 54

SEZNAM ZKRATEK 56

LITERATURA 57